

SULYOK VINCE

Norvégia magyarságképe

Hadd szögezzem le mindjárt írásom elején: semmit se tartok természetesebbnek annál, mint hogy érdekel bennünket, magyarokat, miképpen vélekednek rólunk mások. Annál kevésbé, mivel – meglepetésünkre talán – a világban rólunk kialakult kép igen gyakran nem egyezik, vagy legalábbis nem egészen egyezik azzal, amit mi önmagunkról önmagunkban vélünk. Ez az érdeklődés azonban nem csupán természetes, hanem szükséges is. Nem utolsó sorban ahhoz, hogy esetleg megpróbáljunk igazítani valamit ezen a képen – s oly módon is, hogy saját magunkon is igyekszünk változtatni; hiszen a mások „görbe tükreben” mintegy karikírozottan kipellengérezett előnytelen tulajdonságainknak esetleg köze lehet a valósághoz; de úgy is, hogy a másokban kialakult képet magát kíséreljük meg valamicskét „retusálni”, előnyösebbre változtatni. Mert itt, előljáróban, azt is leszögezhetjük mindjárt, hogy egy-egy nép magyarságképe nem állandó jellegű és örökre szóló, hanem az mintegy a körülmények, a történelem terméke. Változása, továbbformálódása egész sereg összetevőtől függ. Ilyenek például a két nép érintkezésének gyakorisága és annak intenzitása (ami gyakran egyenes arányban áll az egymástól elválasztó földrajzi távolsággal); a rólunk kapott értesülések, információk mennyisége és minéműsége; a közös, vagy közöseknek vélt érdekek; az objektív gazdasági adottságok és a szubjektív tapasztalatok és élmények; régebbi korok hagyományai, az ország politikai szerepjátéka; szövetségesei stb.

Ismerni, sőt magunkat *jól* ismerni vélve, mi, magyarok, gyakran túlzott várakozással tekintünk idegen népek rólunk kialakult vélekedésére, s ezért nem ritkán csalódás ér bennünket, látva a nagy eltérést a várt és a ténylegesen kapott kép között. Ilyenkor sokszor leljük abban a megoldást, hogy sértődötten elutasítjuk az előnytelennek mutatkozó magyarságképet, s mögötte ellenséges erők hazudozásainak eredményét véljük látni, vagy jobb esetben a tudatlanságát. Pedig ha nem ismernek bennünket, vagy nem eléggé helyesen ismernek bennünket, az sok esetben csak azt jelenti, hogy nem sikerült eléggé meggyőzően megmutatnunk tényleges valónkat és értékeinket.

Az igazán termékeny út ilyen esetben persze az önvizsgálat lenne, annak a mérlegelése: min és mit kellene változtatnunk ahhoz, hogy a külföld (egy-egy konkrét ország) magyarságképe közelebb kerüljön a magunkban élő magyarságképhez.

Norvégiát majdnem kétezer kilométer választja el hazánktól. Beható érintkezés e két ország között már csak emiatt se alakulhatott ki, az éghajlatból és az életmódból adódó elválasztó különbségek mellett. De ennek az egymást kölcsönösen távolból szemlélésnek előnyei is lehetnek, mert ily módon történetesen a norvég kép tisztább, mentesebb például azoktól a szubjektív elfogultságoktól és sérelmektől, amelyek esetleg túlzott meghatározói lehetnek a hazánkhoz közelebbi fekvésű, vagy vele éppenséggel határos népekének. A norvég magyarságkép ily módon megközelíthetően hasonló szerepet játszhat, mint az összehasonlító nyelvészetben az úgynevezett kontraszt-nyelv játszik.

Mivel a norvégok magyarságképe (hasonlóan a más népekéihez) történelmi kategória, vizsgálásaimat három részre osztom. Elsőül a múlttal foglalkozom, azokkal

a tényezőkkel, amik a múlt századokban hatottak alakítólag erre a képre. Ezután napjaink norvégiai magyarságképeinek vizsgálatára térek ki. Végül pedig arra, hogy véleményem szerint mit kellene, illetve lehetne tenni a jövőbeli képért.

Mint ez már fentebb megemlítődött, a két nép *közvetlen* érintkezését lehetetlenné tette az egymástól elválasztó fizikai-földrajzi távolság. Történelmi párhuzamok azonban bőségesen találhatók a két nép életében, s aligha kétséges, hogy ezek mindkettőjüknél mindenkor bizonyos képzeteket is kiváltottak egymásról a tudat síkján. A Nyugat-Európát, az angol, skót, ír területeket a 800-as évektől hajóikon rendszeresen felkereső és kirabló norvég vikingek (akik később Izlandot és részben Grönlandot is betelepítették, sőt még Észak-Amerikát is felfedezték), csekély eltéréssel még időben is megegyezőleg ugyanazt művelték ezeken a földeken, mint azt „kalandozó” magyar őseink tették 908–971 között Közép-, Nyugat- és Dél-Európa országaiban. S mintha csak valamifajta „munkamegosztást” végeztek volna: ritkán fordult elő, hogy mindketten ugyanazokat a földeket dúlták volna, s az szinte sose, hogy ezt egyidejűleg tették volna. Nincs tudomásom viking–magyar összeütközésről. Azt azonban nehéz lenne elhinni, hogy ne tudtak volna egymásról, egymás cselekedeteiről!!! Aligha vonhatjuk hát kétségbe, hogy a norvégok első képe a magyarságról a 900-as évekre nyúlik vissza, bármilyen mélyre üledett is le ez a kép azóta a tudatban. E felfogás szerint a magyarok harcias, bátor, ügyes, kalandot-kedvelő, mozgékony népség, akik lovaikon úgyszólván évente végignyargalták és végigsarcolták Európa egy vagy több országát-vidékét, kedvüket éppúgy lelve a haditusákban, mint az aranyszerzésben és a fiatal nőkben. Nehéz lenne megérteni, ha a hasonló lelkületű és szemléletű vikingekben ez a nép-kép nem váltott volna ki elismerést és rokonszenvet!

Érdekes, de nagyon is érthető okokból a magyar kalandozók sose érintették a skandináv területet; ennek következtében a „*de sagittis Hungarorum*”-féle pszichozistól is mentesek maradtak ezek. Legközelebb talán 915-ben jártak ehhez a tájhoz, amikor az évkönyvek tudósítása szerint felperzselték Brémát, s talán Schleswig–Holsteinbe is beportyáztak, tehát dán határvidékre.

De az is érdekes, hogy ezek a rablőháborúk mindkét népnél szinte évszámra megegyezőleg is ugyanakkor apadtak el, s mindketten egyszerre vették fel a kereszténységet, egyszerre szerveződtek egységes, erős központi kormányzattal rendelkező államná: Szent Olav (király 1015–1028 között), illetve Szent István uralkodása idején (király 1000–1038 között.) Írásos nyomait ennek eddig ugyan nem leltem, de teljességgel valószínűtlen lenne, ha ezek a párhuzamos változások nem tudatosodtak volna kölcsönösen mindkét népnél.

A középkori nagy norvég birodalom egyébként egyenes megfelelője a középkori nagy magyar birodalomnak. Ha nem választotta volna el olyan óriási távolság egymástól a két népet (amely az akkori közlekedési viszonyok mellett még nagyobb hatályú volt, mint napjainkban), akkor ezekben az évszázadokban természetesen dinasztikus kapcsolatok jöttek volna létre a két nép uralkodó családjai között. Erre azonban az adott körülmények között csupán egy példát találtam, az is igen-igen távoli: I. Endre királyunkról (meghalt 1060-ban) tudjuk, hogy a száműzetésből visszatértekor orosz feleséget hozott magával: Jaroszláv kijevi nagyfejedelem lányát. A nagyfejedelem másik lányát viszont III. Harald (uralkodott 1047–1066 között) norvég király vette feleségül. Ez a vékonyka családi szál azonban aligha hathatott formálólá a norvégok magyarságképeére...

Valamivel fontosabb szerepet játszhattak Szent István ezüst dénárjai a Stephani rex és Regia Civitas feliratokkal, melyekből olyan sok került elő az 1020 utáni időszak északi sírjaiból, ami már önmagában e pénzek népszerűségét, majdhogynem európai valuta jellegét bizonyítja, de áttételesen azt is, hogy a norvégok körében pozitív képnek kellett léteznie Magyarországról, ha már a pénzt idefönt is ekkora bizalommal használták. Talán több magyar vonatkozású (és a norvégok magyarságképét minden bizonnyal befolyásoló) emlék is előkerült volna Norvégia középkori és újkori történelmének idevágó századaiból, ha az 1300-as évek végén nem éri Norvégiát olyan balsors, ami utóhatásaiban a magyar Mohács tragédiájához hasonlítható: Norvégia önálló állami létének megszűnése: a rettenetes pusztítást okozó pestis következtében (hozzávetőlegesen a lakosság kétharmada halt meg) legyengült Norvégia a dán és svéd uralkodók és államérdekek kiszolgálójává vált, kizsákmányolt és lekezelt tartományi sorba süllyedt, melynek fejlesztését elhanyagolták az élet minden területén. A norvég történetírás előszeretettel beszél a 400 éves dán éjszakáról/sötétségről, de hozzászámítjuk az 1400-as évek és az 1800-as évek svéd dominációját, akkor inkább 500 évet kellene mondani 400 helyett. Erre az 500 évre a korábbi nagyhatalom, Norvégia, éppúgy tartományi sorba süllyedt, s éppúgy a másik két skandináv államalakulat árnyékába került, mint 1526 után a magyarság jutott Ausztria árnyékába. Ezekben a Norvégia számára oly nehéz és reménytelen évszázadokban igen sok minden elkallódott az iderendelt pénzéhes dán katonai és hivatalnokréteg kezén, akik ráadásul a régi, önálló norvég királyság mindenfajta emlékét tüzzel-vassal pusztították, hogy kiirtság a norvég nemzeti tudatot. Az ily módon nemzetétől megfosztott norvég nép nem ápolhatta korábbi hagyományait. Ismerős helyzetkép, saját Mohács utáni évszázadainkra gondolva? A párhuzamok továbbfutása a norvég és magyar nép történelmében?

Tudjuk, hogy az erdélyi magyar fejedelemség időszakában éppenséggel nem hiányoztak a kapcsolatok Erdély és – Svédország között. Bethlen Gábor neve például közismert volt a svédek körében, s bár a dánoknál is, ők azonban általában egy másik hatalmi csoportosuláshoz tartoztak, mint a svédek; s mivel Norvégia akkor dán tartomány volt, így Norvégia kimaradt az erdélyi viszonylatokból. A törökök balkáni hódításai nyomán felbolygatott Közép-Európa hatalmi hódító háborúk színterévé vált. S persze a dán–svéd viszálykodások árát is a megnyomorított norvégokkal fizették meg három életerős norvég tájegység leszakításával a norvég nemzetestről. Ismét csak ismerős helyzet a mi hazai viszonylatainkból is? A nagy vereségektől végsőkéig legyengült magyarság ezekben a századokban vívta élet-halál harcát a törökök ellen – és az osztrákok ellen. Az elsőt, úgymond, a keresztény Európáért. De ugyan mit tudott, mit tudhatott akkor már rólunk ez az úgynevezett keresztény világ? S mit a léteben épp olyan halálosan fenyegetett norvég nép? A törököktől igazában csak az osztrák és egyes délnémet tartományok lakosai rettegtek. Másokban, a többiekben, s ezen jó lenne elgondolkodnunk, alig-alig tudatosodott s vált hihetővé a rettenetes veszély. Mi, magyarok, helyrehozhatatlanul belerokkantunk ebbe a hosszantartó megterhelésbe, míg a nyugat-európai politika, irodalom, művészet, gondolkodás alig-alig tartotta számon ezt a hősi küzdelmet; dicséretéről pedig végképp megfeledkezett... A politikában ez olyképpen is megnyilvánult, hogy a mindig is egoista franciák nem csak kacérkodtak eközben, de még szöveteztek is a szultánnal – amikor ezzel gyengíteni tudták Ausztriát és Németországot. Az arabok fölött Poitiers-nél 732-ben aratott fontos győzelmük óta a franciák biztonságban érezték magukat a mohamedán veszéllyel szemben, s gyakorlatilag évszázadokon keresztül teljesen tétlenül szemlélték még a szom-

szédos spanyolok félezer éves küzdelmét is, mert felfogásuk szerint a spanyolok gyengülése épp úgy az ő érdekeiket szolgálta, mint az osztrákoké-németeké. Ez a külpolitikai egoizmus ismerős lehetne a későbbi időkben is, mert ez vezérelte őket a versaillesi békekötésekkor is: arra spekuláltak, hogy a hálás szláv kispékek, meg a latin-testvér románok a francia érdekek feltétlen kiszolgálói lesznek a térségben.

Ha Buda magyar külpolitikája hasonló szellemű lett volna az 1500-as évek elején, akkor a szultán követeit nem a várbörtön mélyére lökték volna, hanem terített asztalukhoz ültetik a szerencsétlen sorsú, de gyenge és fantáziátlan Lajos király és főemberei. Ki mondaná most a szemünkbe, hogy politikailag erkölcstelenül cselekedtünk, ha népünket akkor sikerült volna ezzel megmenteni a másfélszázados vérveszteségtől, elszegényesedéstől, hazánkat pedig a sorozatos feldarabolásoktól? A franciáknak ki olvassa a fejére vétkeiket? Sokan vélik, hogy lehetséges lett volna akkor a megegyezés a törökkel, esetleg úgy, hogy a legdélibb részeken folyosót engedünk át neki az osztrák-német tartományok irányába...

Egy kissé elkanyarodtunk írásunk tárgyától, de csak látszólag. Hiszen a norvégok magyarságképének a kialakulásához, vagy a kép hiányosságaihoz szolgál magyarázatul az, ahogyan mindkét nép, a norvég is, meg a magyar is, újból úgyszólván egyidejűleg, a másodrendű népek sorába került. A maguk szerencsétlen sorsával elfoglalva, érthető, hogy nem maradt erejük-lehetőségük arra, hogy egymásra figyeljenek. A norvégok akkori ismereteit Magyarországról a „király városa”, Koppenhága, és annak norvégiai hivatalnokai határozták meg, s éppen annyira dán királyi-kincstári volt, mint a reformáció keresztülhajszolása Norvégiában. Az általános közönyön és tudatlanságon csak olykor tudott áttörni egy-egy esemény sugara: a Rákóczi-szabadságharcé, vagy, kisebb fényerővel a Hadik-huszároké, Berlin elfoglalásával. A nagymajtényi fegyverletételt követően magyar menekültek kerültek néhány európai országba, ha nem olyan tömegben, mint sokszor még a későbbiekben. Még Norvégiába is jutott belőlük, – egy, az biztosan: Norvégiába érkeztem után, 1957 őszén, kapcsolatba kerültem egy norvég családdal, amelyik magát büszkén a Rákóczi-felkelés idekerült menekültjétől eredezteti! Nagyobb tudatformáló erőt egy-két idevetődött magyarnak persze aligha tulajdoníthatunk.

1848/49-re jelentősen megváltozott Norvégia politikai-államjogi helyzete: megszűnt a 400 éves dán uralom, s helyét a svéd-norvég perszonálunió foglalta el, természetesen jelentős svéd túlsúlya. De ekkor már, a francia forradalom eszméi nyomán is, más idők jártak Észak-Európában is. 1814 májusában Norvégia különben is saját alkotmányt fogadott el, kihasználva a pár hónapos politikai szélcsendet a dán-svéd váltás között. A dánnal sokkal mérsékeltebb svéd igazgatás a továbbiakban fokozatosan veszített teret a folyton világosabban artikulálódott norvég nemzeti törekvésekkel szemben.

Ebben a bizakodóbb s népi-norvég szemmel nézve „rámenősebb” légkörben az elmúlt időszakokhoz mérten már sokkal élénkebb figyelmet keltett a magyar forradalom és szabadságharc is. A közvélemény és a lapok egységesen magyar rokonszenvet mutató magatartása mögött könnyű meglátni az alig rejtett norvég nemzeti türelmetlenséget és svéd-ellenességet... A hajdani magyarságkép eddigre már száználmasra zsugorodott maradványai most erőteljes felértékelésen estek át a magyar szabadságharc idáig eljutó hírei alapján. A korabeli, és a közvéleményre jelentős hatást gyakorolt cikkek és versek közül máig világítóan emelkedik ki a legnagyobb norvég drámaírónak,

Henrik Ibsennek *Magyarországhoz* (Til Ungarn) c. verse, melyet az akkor 21 éves gyógy-szerészsegéd Grimstadban írt 1849 őszén, a leverett szabadságharc elsiratásként:

*Magyarország felől fakón nem dörög a harc zaja már!
A csatatérről sóhajok és haldoklók jajszava száll,
hozza az éji csöndön át a hírt, a búskomort, a gyért,
hogy nincsen többé a magyar, utolsó harca végetért.*

*A szabadsághős seregen barbárok vad hordája dúl, –
a romokra felhág megint a zsarnok, és gyilkol vadul.
Bíborruhás uralkodók, örvendjete! hisz diadalt
szerzett az erőszak megint, – s a szabadság lángja kibalt.*

De a vers befejező részében szóhoz jut a bizakodásnak az a hangja is, amely az egész akkori norvég életet jellemezte; a remélt eljövendő változásokban a magyarságnak is méltó helyet és rangot jósolt a költő:

*De a rabság éje múltán hajnalpír fut égre újból,
s szabadságért holt hőseid fölkelnek halottaikból,
csatlakoznak azokhoz, kik a Visztula mentén veszttek,
s azokhoz, kik vérpadokon német földön elvéreztek.*

*S midőn a trónok ellen fölkel a fiak haragja
őszi orkánként, s leomlik a zsarnokság ősalapja, –
büszke harci jelszavakért, magyar, neved dörgi akkor
hőseidnek tisztelegve a győzelmes ifjú hadsor!*

(Norvégból fordította a cikk írója)

A szabadságharc itteni sajtóvisszhangja és irodalmi-költői visszhangja erőteljes bizonyítékot nyújtanak arra nézve, hogy ebben az időben mennyire pozitív volt a norvégok magyarsággépe. Ez, kisebb-nagyobb módosulásokkal, általános érvényűnek mondható egészen az első világháború végéig. Része volt ebben annak is, hogy Magyarország szerepe és súlya folyton növekvő tendenciákat mutatott a kiegyezés utáni Monarchiában, mind gazdaságilag, mind pedig politikailag, s nemzetközileg is mindinkább „láthatóvá” vált. Élő maradt ugyanakkor Kossuth és Petőfi legendája is, s ez nem látszik ütközni Magyarország Monarchián belüli szerepvállalásával. De más utakon is kezdett beszivárogni a magyar kultúra a norvég tudatba: lefordításra került néhány Jókai-regény, visszhangot váltott itt is ki Munkácsy Mihály festészete és párizsi sikere. Még fontosabb volt Liszt Ferenc szerepe, akinek nem csak zenéje hódított ide-fönt, hanem az is növelte jóhírét, hogy hóna alá nyúlt a fiatal Griegnek és tevőleges segítséget nyújtott neki fejlődéséhez. (Egyik oslói egyetemi kollégám büszkén említette, hogy családi nevüket (Bendeke) a magyar Benedek-re vezetik vissza. A közelebbi vizsgálódás aztán kimutatta, hogy ősük a múlt század második felében került el ide, de nem a szabadságharc menekültjeként, mint ezt a mai utódok vélték, hanem Benedek Lajos császári tábornok idevetődött leszármazottjáról van szó; Benedek tábornok, mint ez közismert, 1848–1849-ben osztrák szolgálatban maradván tevékeny részt vállalt a magyar szabadságharc leverésében.

Az első világháború idején a semlegességét megőriznie sikerült Norvégiában a közhangulat jobbára a központi hatalmakat támogatta, s a versailles-i béke döntéseit értetlenkedve fogadta. Leginkább Magyarország példátlan megcsönkítése váltott ki ellenérzést, annak dacára, hogy a század első éveiben nemzeti idoljuk, Björnson cikkeiben élesen elítélte Magyarország szlovákellenes kultúrpolitikáját. Túlzó és többnyire hibás információkra épült, agitatív erejű írásaival alaposan megzavarta és részben sikeresen rajzolta is át az addig érvényesnek tudott norvégiai magyarságképet, különösen a radikálisabb és szlávokkal rokonszenvező értelmiségiek körében. Ennek ellenére meglepően sok norvégban él még ma is annak a tudata, hogy az 1919-es békével valami nagy igazságtalanság történt Magyarországgal.

Az 1905-ben saját állami önállóságát frissiben megszerzett Norvégia, mely a teljes demokrácia felségelvére építette politikáját, kissé gyanakodva szemlélgette a két világháború közti magyar politikai életről innen kibogozható képet, ez azonban nem lett akadály annak, hogy Bartók Bélának és (főleg már a második világháborút követő időben) Kodály Zoltánnak valóságos kultusza alakuljon itt ki. (A norvégok pl. büszkén tartják számon, hogy Bartók 1912. nyarán turistaként néhány hetet Norvégiában töltött. Kodály zenepedagógiai módszerét pedig megkísérelték Norvégiában is bevezetni.) A korabeli magyar irodalomból viszont alig ért el ide más, mint Harsányi Zsolt, Földes Jolán és Földi Mihály, bár Zilahy Lajostól és Molnár Ferencről is megjelent azért egy-egy könyv. Mindez azonban túl kevés és túl alkalmi jellegű volt ahhoz, hogy nyomukban elfogadhatóan hiteles és rokonszenves kép alakulhatott volna ki Norvégiában a magyar szellemi életről.

A második világháború ellentétes oldalon találta a két országot: Norvégiát már 1940 áprilisában megszállták a németek, s ez volt az az ország, amelyiket a legtovább tartottak megszállva; mindezek erős német-ellenes hangulathoz vezettek az országban, melynek maradványai még ma is föllelhetőek. Magyarország ugyanakkor éppenséggel a tengelyhatalmak oldalán lépett be a háborúba. Mégis sok norvég megérti, hogy hazánk kényszerhelyzetben cselekedett, s hogy főképpen geopolitikai okok és az 1919-es béke igazságtalanságai vitték erre a lépésre. A háború kimenetele logikusan magában hordozta azt is, hogy a két nép sorsa különbözően alakult: minket bekebeleztek a kommunista tömbbe, Norvégia pedig az Észak-Atlanti Védelmi Szövetség tagállama lett. 1956-ig azonban mindkét ország jobbára a saját gondjaival volt elfoglalva, s a norvégok magyarságképe csak nagyfokú sajnálkozásukkal bővült, amiben viszont osztozkodtunk a többi kelet-európai országgal.

Annál fontosabb tényező lett viszont az 1956-os magyar forradalom és annak utójátéka. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy egyetlen nyugati országban sem artikulálódott erőteljesebben és kitartóbban a magyar ügygel kapcsolatos rokonszenv, mint ebben a távoli északi országban. A norvégok egyébként is arról ismertek, hogy mindig teljes mellet állnak ki a demokráciáért és a konfliktusok méltányos rendezésének elve mellett, a világ bármely részében jelentkezzenek is a problémák. Mégis azt kell megállapítanunk, hogy a norvégiai magyar-barát megnyilatkozások úgyszólván mindenkit átfogó és mozgósító ereje arra enged következtetni, hogy ez látenszen mindig jelenmaradt, régi rokonszenvre alapult, melynek gyökerei közül nem egy évszázados mélységekbe kellett leérjen.

Tárgyunktól messze vezetne a *norvég* 56 eseményeinek akár vázlatos ismertetése is. Az ismételt tömegtüntetések, gyűjtési segélyakciók, a norvég külügyi vezetés hivatalos lépéseinek sorozata, a sajtó „makacs érdeklődése” a magyar ügy és fejleményei iránt...

s ugyanakkor az, hogy Norvégia azonnal másfélezer magyar menekültet fogadott be (s többnek is menedéket nyújtott volna, ha menekültjeinkben nem élt volna valami tartózkodó félelem ezt a „távoli, ismeretlen, hideg” országot illetően; a befogadottaknak sietve munkát és lakást biztosított; a másfélszáz egyetemistának pedig továbbtanulási lehetőséget. Emellett Norvégia még éveken át hozott fel további csoportokat a menekülttáborok reménytelenségéből: úgynevezett „mínusz”-menekülteket, akik előtt más országok nem voltak hajlandók megnyitni határaikat és szívüket, mert betegek (legtöbbször tüdőbajosak), rokkantak, öregek stb. voltak. A magyar forradalom 40. évfordulóján, 1996 októberében rendezett emlékünnepelezen, melyet a norvég király is megtisztelt megjelenésével, norvég közéleti nagyságok mondták: történelmük során idegen népcsoportot még soha olyan általános szeretettel és segítőkészséggel nem fogadott a norvég nép, mint a magyarokat 1956 után; s hogy egyetlen más népcsoport beilleszkedése az itteni körülményekbe sem ment olyan simán és zavartalanul, mint a magyar menekültké. Norvégiában általában nem vezet hátrányos megkülönböztetéshez, ha valaki magyar háttérrel rendelkezik.

Külön ki kell azonban még térnem arra is, hogy Ibsen 1849-es magyarokat köszöntő verséhez hasonlóan norvég költők tucatjai adtak hangot alkotásaikban hazánk iránti rokonszenvüknek. E versek zömét *Magyarországhoz* (Til Ungarn) címmel 1957-ben könyvalakban is kiadták, tehát még a könyv címét is, nem csak az erkölcsi-politikai magatartást, Ibsentől kölcsönözve.

Ez a nagy rokonszenv-hullám azóta az irodalmunk irányába megnövekedett norvég érdeklődésben is megnyilvánul. Politikailag is indokolhatóan: Déry *Nikijével* vette kezdetét ez a folyamat, hogy aztán Németh László *Iszonyával* és Konrád György *Látogatójával* folytatódjon, s hamarosan kiterjedjen a két világháború közti irodalmunkra: a nyugatosokra és a népiekre. Ma már kisebb-nagyobb mértékben olvasható norvégül Ady, Babits, Kosztolányi, Kassák, Szabó Lőrinc, Illyés Gyula, József Attila, Radnóti, Weöres, Krúdy, Füst Milán, az utóbbi évtizedek szerzői közül pedig Pilinszky, Nagy László, Juhász Ferenc, Csoóri, Kányádi, Szabó Magda, Kardos G. György, Örkény, Sánta Ferenc, Szakonyi, Nádas, Tóth Judit, Gyárfás, Rónay György, Karinthy Ferenc, Csurka, Vészi, Vámos, Esterházy Péter, Bodor Ádám művei (felsorolásom a teljesség igénye nélkül készült). Hogy ezek a norvégra lefordított magyar irodalmi alkotások milyen mélyre hatoltak be az irodalmi köztudatba, vagy milyen mértékben alakították-módosították a norvégoknak a magyarságról alkotott képét-felfogását, nem volna könnyű megválaszolni. De az aligha vitatható, hogy mindezek összhatásaként fokról fokra módosul a norvég tudatban nem csak a magyar irodalomról, de a magyarság egészéről kialakult kép is, hiszen egy nép irodalma, ha jó irodalom, egyúttal az illető nép lelkületének és karakterének is a tükré. Ha ezt tudjuk, s ha azt akarjuk elérni, hogy Norvégia magyarságképe kielégítően helyes legyen, ennek egyik fontos módja az irodalmi kapcsolatok növelése, irodalmi alkotásaink javának rendszeres norvégra fordítása.

Hazánk mai képét a norvég tudatban igen pozitívan befolyásolták egyébként a közelmúlt politikai történései is. Az 1956-ot közvetlenül követő megtorlás éveit már 1968-tól új magatartás, új gondolatok kezdték felváltani az új elképzelésekre alapozott gazdasági politikával, különösen a magánszektor lehetőségeinek bővítésével. Az úgynevezett *gulyáskommunizmus* kifejezésnek Északon nagyon jó volt a csengése, mert a békés fejlődés és kibontakozás lehetőségét ígerte. A magyaroknak, általában mindig a lengyelekkel együtt említve őket, hamarosan vezető szerepet kezdtek tulajdonítani –

s ez bizony nem nagyon gyakran történt meg a középkor óta! Nagy figyelmet keltett, hogy magát a vasfüggönyt is magyar miniszter, Horn Gyula akkori külügyminiszter keze vágta át 1989 júniusában. Mi már azt is tudjuk, hogy ez az aktus egyenes előfeltétele volt annak, hogy pár hónappal később megbukjon az egész kelet-német állam, s a német nép egyesülhessen. Nem utolsó sorban ennek köszönhetjük, hogy Németország azóta mindig olyan erőteljesen támogatja a magyar Európa-törekvéseket.

Az 1990-es szabad választásokkal Magyarország megindult a demokratikus fejlődés útján, melynek kulcsszavai többpártrendszer, piacgazdaság, szabad tőke-mozgás, privatizáció, állampolgári jogok biztosítása – mind egy-egy szükséges és helyes lépés, előfeltétele annak, hogy az országban végre az élet minősége is javulni kezdjen.

A külföld szemében mindez erőteljesen járul hozzá ahhoz, hogy hazánkkal kapcsolatban növekedjen a bizalom. Norvégia, a norvég közvélemény, a norvég sajtó megelégedéssel könyveli el a magyar sikereket. Ez a megelégedés jól tükröződik a norvégok magyarsággépének további felértékelődésében. De, talán még kézzelfoghatóbban, tükröződik a magyar–norvég gazdasági kapcsolatok jelentős kibővülésében is, ami a továbbiakban remélhetőleg ösztönzőleg fog hatni a kulturális kapcsolatok mélyülésére.

A fentebbiek valamifajta összegezésésként leszögezhetjük, hogy Norvégia magyarsággépe ugyan egyáltalán nem rossz, sőt talán átlagot meghaladónak mondható. De saját nemzeti tudatunkhoz és elvárásainkhoz mérve esetleg teljesen kielégítőnek se mondható. Ez a mostani kép azonban szerencsére nem örökérvényű, hanem állandóan alakuló-változó, állandóan alakítható-változtatható. A jövő norvégiai kép tehát tőlünk is függ. Magyarországon szívesen hisznek abban, hogy ez a feladat a századközéptől jelentős tömegekben külföldre sodródott nyugati magyarságra vár. Kétségtelen, hogy ez a magyar diaszpóra valóban jelentős erejű lehetőséget képvisel, hiszen igen széles rétegük magasán iskolázott, nyugati nyelvekben jártas, új hazájukban kiemelkedő tudományos vagy szakmai pozíciókat szerzett, befolyással rendelkező emberekből áll, akiknek legalábbis egy részében élő maradt az óhazához, a szülőföldhöz való tartozás tudata. Tudat, amit most, remélhetőleg a legtöbbjük esetében, tényleges segíteniakarrássá lehet növelni. A nyugati társadalmakban kivívott fontos, vagy egyenesen kulcs-helyzetűeknél fogva kevés külön-erőfeszítésükbe kerül(het), hogy adandó alkalmakkor Magyarország érdekeiről se feledkezzenek meg; hogy tudatosítsák magukban az összmagyarság értékeit és szükségleteit; hogy helyes és objektív információkkal szolgálják azt mind szakmai környezetükben, mind pedig a sajtó tájékoztatásában; hogy terjesztői legyenek a magyar értékeknek élőszóban is és írásban is, de pl. oly módon is, hogy a magyar irodalom lefordított műveiről beszélnek környezetükben, ajándékozzák azokat rokoni-baráti kapcsolataiknak; felhívják a figyelmet a magyar kiállításokra és zenei estekre; ismertté teszik az ország eredményeit és további lehetőségeit stb.

De a külföld magyarsággépének a továbbformálásában a főszerep mégis Magyarorszáé. Mert mindig úgy volt az, hogy az ország tényleges sikerei vagy sikertelenségei hatottak legerőteljesebben a világ közvéleményére, rólunk kialakított ítéletére. S ebben az alakítómunkában részt vesz minden kis hír, mindenfajta információ, ami a külföldet eléri. A hagyományos, begyökeresedett, nem ritkán korszerűtlen magyarsággép kedvező irányban történő megváltoztatását tehát csak a kedvező jellegű információk nagy mennyiségében kibocsátott tömegétől várhatjuk. És mindannyiunk összefogásától ennek érdekében.